

FISKER DU ALENE?

**Fiskernes egne råd
til dig om god arbejdssikkerhed**

FISKER DU ALENE?

Fiskernes egne råd til dig
om god arbejdssikkerhed

Udgiver _____ Fiskeriets Arbejdsmiljøråd, 2025

Faglig redaktør _____ Flemming Nygaard Christensen

Forfatter _____ Karsten Korsgaard

Illustrationer _____ Niels Knudsen

Layout _____ Steen T. Sørensen

Alle billeder og tekster i dette materiale er beskyttet af dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder tilhører eller varetages af Fiskeriets Arbejdsmiljøråd.
Det er ikke tilladt at kopiere eller bruge tekster og billeder fra materialet uden tilladelse.

Forord

En optælling af hændelser viser, at der i dansk erhvervsfiskeri har været 8 dødsulykker under fiskeri fra 2016 til oktober 2025, heraf er 7 af disse på enmandsbetjente fartøjer.

Fiskeriets Arbejdsmiljøråd har sammen med erhvervet derfor rettet fokus på netop det at fiske alene, og hvor og hvorfor det ind imellem går galt. Er det den måde fartøjet er indrettet på, den enkelte fiskers arbejdsmetoder eller er det en bestemt adfærd, der er skyld i ulykkerne?

Dette materiale er udarbejdet med udgangspunkt i erfaringerne fra de fiskere, der deltog på de afholdte temadage.

Det er håbet, at fiskerne på enmandsbetjente fartøjer gennemgår

materialet og ser på, om nogle af forslagene er anvendelige på eget fartøj, hvor man dermed opnår en større arbejdssikkerhed ombord.

En stor tak til Søfartsstyrelsen og Havarikommissionen for deres deltagelse, oplæg og bidrag på temadagene og især en stor tak til alle deltagerne på temadagene – I var alle med til at give temadagene indhold.

God læselyst!

Med venlig hilsen

Flemming N. Christensen
Fiskeriets Arbejdsmiljøråd

Indhold

Temadage om arbejdssikkerhed i enmandsbetjente fiskefartøjer	6
Forebyggelsestrappen	8
Indledning til skemaerne	9
Erfaringer fra fiskerne – Udskift farligt med mindre farligt	10
Erfaringer fra fiskerne – Indretning, afskærmning, alarmer etc.	11
Erfaringer fra fiskerne – Ændre besætningens arbejdsmetode	13
Erfaringer fra fiskerne – Personlige værnemidler	15
Øvrige råd fra fiskerne	16
Opsamling på gode råd fra fiskerne	17
Afrunding	17
Falder du overbord	19

Temadage om arbejdssikkerhed i enmandsbetjente fiskefartøjer

Idéen med temadagene var at vende det hele lidt på hovedet, hvor fokus ikke er at "redde" fiskeren, når han er faldet i vandet, men at have fokus på den sikkerhed der gør, at han slet ikke havner i den situation.

Formålet er egentlig at fiskerne vidensdeler deres erfaringer med, hvordan de udfører arbejdet ombord på en sikker måde, så de ikke bliver fanget af deres grej og bliver hevet overbord eller på anden vis ryger udenbords. Der sker også ulykker, hvor fiskeren kommer i klemme under udførelse af sit arbejde.

Der er rigtig mange, der dag ud og dag ind fisker med deres fartøj alene – og gør det på en sikker måde.

Formidlingen af resultaterne fra disse temadage vil blive i form af dette ide-katalog, hvor den enkelte fisker kan se andre kollegaers erfaringer og tiltag, som de har gennemført for at sikre sig selv i forbindelse med at arbejde på et enmandsbetjent fartøj.

De tilkendegivelser vi har fået fra fiskerne på temadagene er, at det er rigtig godt at høre de andres erfaringer, at det giver stof til eftertanke, og det er lærerigt i forhold til forbedring af deres egen sikkerhed. Der blev også lyttet godt efter, når Havarikommissionen fortalte om de undersøgelser, de laver på denne type hændelser, hvor det ikke er muligt at snakke med fiskeren, det er gået ud over – men hvor det ofte bl.a. er de efterladte eller fiskerens kollegaer som de er nødt til at kontakte.

På temadagene, der blev afholdt i Hvide Sande, Hanstholm, Hirtshals og Taulov, var deltagerne primært garnfiskere, men der var også enkelte deltagere, der fiskede med bundgarn, tejner, trawl og muslingskraber.

TEMA-DAG

– om arbejdssikkerhed i enmandsbetjente fiskefartøjer

Statistikken viser i dag, at der i dansk erhvervsfiskeri har været 8 dødsulykker under fiskeri fra 2016 til juni 2024, heraf er 7 af disse på enmandsbetjente fartøjer, og senest har der været en ulykke i slutningen af maj i år.

Fiskeriets Arbejdsmiljøråd vil gerne, sammen med erhvervet, sætte fokus på netop det at fiske alene og undersøge, hvor og hvorfor det ind imellem går galt. Er det den måde fartøjet er indrettet på, den enkelte fiskers arbejdsmetoder eller er det en bestemt adfærd, der er skyld i ulykkerne?

Er du enmandsfisker, og vil du gerne være med til gøre en forskel ved at komme med dit bud på, hvorfor det indimellem går galt, eller vil du dele dine gode erfaringer og sikkerhedskultur med dine kolleger så send os en mail eller ring til os og tilmeld dig temadagen.

PROGRAM FOR DAGEN

1. Velkomst m/formiddagskaffe, præsentation af deltagerne og praktisk information
2. Tankerne bag dagens tema v/Fiskeriets Arbejdsmiljøråd
3. Nuværende og kommende tiltag v/Søfartsstyrelsen
4. Kan vi se noget ud fra de dødsulykker der har været v/Havarikommissionen
5. Workshops med særlig fokus på erfaringsmæssige idéer til forbedrende tiltag
6. Opsamling/idékatalog – hvad er grupperne nået frem til?
7. Evaluering og afslutning

Forebyggelsestrappen

Forebyggelsestrappen viser, hvordan man kan styrke arbejdsmiljøet og sikkerheden ombord. Øverst ses de mest effektive indsatser, nederst de mindst effektive. Jo højere oppe på trappen desto større sikkerhedsforbedring, men det kræver ofte også en større indsats.

Målet er altid at gennemføre sikkerhedstiltag så højt oppe på trappen som muligt, da det giver den bedste og mest varige forebyggelse.

Da ingen af fiskernes forslag omhandlede løsninger til helt at fjerne problemet, er der intet skema med "Eliminering" i forhold til forebyggelsestrappen.

Opsamling af erfaringer fra fiskerne

ERSTATTE

Udskift farligt med mindre farligt

FISKERNES GODE RÅD

Bruge kædeklump
i stedet for ankre,
når det er muligt.

Bruge lange ankerliner
og hanefødder.

Ikke anvende beklædning,
hvor der er knapper og spænder etc.,
som nettet kan få fat i.

FOREBYGGELSE

Kæder kan være nemmere at håndtere, og der er ikke samme risiko, da fligene på ankret kan tage fat i noget. Skulle kædeklumpen filtrere sig ind i garnene, kan kædeklumpen hives med ind over garnhaleren, så man ikke skal arbejde ud over lønningen.

Når ankerline og hanefod er lange, er der mindre risiko for at anker og garn filter sig ind i hinanden, og man undgår at skulle klare det ud igen – et arbejde der ofte foregår ud over skibssiden.

Man undgår hændelser, hvor redskaberne får fat, og der opstår risiko for at blive hevet med overbord.

Opsamling af erfaringer fra fiskerne

TEKNISK LØSNING

Indretning, afskærmning, alarmer etc.

FISKERNES GODE RÅD

Brug skridsikre gummi-måtter med huller, hvor skidt fra garnene kan falde ned i.

Hvis man bruger garn med flydetæller, kan man sætte nogle flåd på overtællen ved enden af garnlænken, så man kan høre, når de glider forbi sættestangen og derved gør opmærksom på, at man nærmer sig slutningen på lænken.

Samme længde på henholdsvis ankerliner og bøjeliner.

Bruge længere bøj- og ankerliner.

Installere AIS på fartøjet og sørge for, at den er tændt.

FOREBYGGELSE

Det er vigtigt at stå sikkert på skridsikert underlag, så man undgår glid og fald og undgår at miste fodfæste under arbejde, der kræver at man læner sig ud over skibssiden.

Lyden som flåddene giver, når de glider forbi sættestangen, skærper opmærksomheden på, at man snart er ved enden af garnlænken, og at det er tid til at reducere farten for at kunne håndtere anker og bøje.

Når man altid sørger for, at linerne har den samme længde både ved evt. reparation og udskiftning, så risikerer man ikke, at "tingene" pludselig går hurtigere end normalt. Dette kan være tilfældet, hvis nogle liner er kortere end andre.

Længere liner giver mere tid til håndtering og udsætning af bøjer og ankre.

Andre kan se, når fartøjet sejler en "unormal" kurs.

FISKERNES GODE RÅD

FOREBYGGELSE

Indretning af fartøjet, så garnfiskeren kan holde sikker afstand til området, hvor garn kører ud.	Frie gangveje, hvor man ikke kommer i nærheden af garn og liner under udsætningen, nedsætter risikoen for at blive fanget af fiskegrejet.
Skridsikker lønning.	Det er vigtigt at stå sikkert på skridsikket underlag, så man undgår glid og fald i forbindelse med adgang til og fra fartøjet.
Brug af livline ved stationært arbejde og/eller arbejde ud over lønningen. Der kan bruges en fleksibel/elastisk line som kobles i en seleanordning på fiskeren. Det er en god ide at tjekke, om det er muligt at anvende livline ombord.	Hindrer overbordfald under arbejdet på dækket og ud over lønningen. Fartøjerne er ofte indrettet forskelligt, men der kan findes forskellige løsninger på brug af livline.
Ved tejnefiskeri bliver sikkerheden bedre, hvis udsætningen foregår fra et bord, hvor tejnene ligger på.	Risikoen minimeres for at blive fanget af liner/tejner, der ellers ville ligge på dækket.
I tejnefiskeri er det en god ide at have en kniv placeret i et bælte på sig.	Det giver mulighed for at kappe linen, hvis man bliver fanget af den. Hvis faren opdages i tide, og man kan nå at kappe linen, kan man undgå at blive trukket overbord.
Brug af livline på dækket i stedet for redningsvest.	Hvis fartøjet er indrettet, så det er muligt at anvende en livline uden, at der opstår andre farer, så vil dette kunne erstatte brugen af redningsvest under arbejde på dækket.

Opsamling af erfaringer fra fiskerne

METODE LØSNING

Ændre besætningens arbejdsmetode

FISKERNES GODE RÅD

Planlæg dit arbejde og gør alt grejet klart inden arbejdet påbegyndes.

Hold arbejdspladsvurderingen (APV) opdateret.

Jævnlig gennemgang af- og en snak om hvor farerne ombord er (APV).

Sørg for at have gode vaner under arbejdet.

Hav altid en let tilgængelig kniv på sig eller placer knive strategiske steder rundt på fartøjet.

Hold normen og foretag ikke overspringshandling.

FOREBYGGELSE

Dette kan være medvirkende til, at der ikke opstår situationer, der øger risikoen for at komme til skade.

Ændringer i indretning eller arbejds gange/arbejdsopgaver bliver vurderet og tages med i planlægningen af arbejdet, inden arbejdet udføres.

Gør brug af en kollega eller Fiskeriets Arbejdsmiljøråd som sparringspartner.

Kan være med til, at man ikke tager unødvendige chancer eller udviser risikoadfærd.

En mulig chance inden det går rigtig galt.

Når arbejdet udføres på en bestemt (gennemtænkt/erfaringsmæssig) sikker måde, minimerer det risikoen for ulykker – også de alvorlige ulykker.

FISKERNES GODE RÅD

FOREBYGGELSE

Sørg for at holde orden på fartøjet og sørg for at dækket er rent.	Man undgår glid- og faldulykker. Det kan også være med til at hindre, at fiskeren bliver fanget i liner og andet grej, der løber ud fra fartøjet.
Hvis der kommer en "sætte klump" i garnene under udsætning, så lad det køre ud – rør ikke garnene.	Ved at undgå fysisk kontakt med garnene under udsætning, fjernes risikoen for at blive "fanget" og trukket overbord.
Sørg altid for at VHF-radioen er tændt ombord.	Det skaber tryghed, at man kan få kontakt til hinanden og holde sig orienteret i forhold til evt. brug for assistance.
Sørg for at holde løbende kontakt med kollegaerne, når man er ude at sejle. Meddel hvis noget er galt ombord, eller hvis man f.eks. sejler til en anden fiskeplads eller sejler i havn.	Kollegaerne har mulighed for at hjælpe, hvis der er brug for assistance eller alarmer ved alvorlige hændelser.
Vær opmærksom på omgivelserne og de faremomenter, der kan være.	Hvis man er opmærksom på faremomenterne og udviser sikker adfærd, mindskes risikoen for ulykker og alvorlige hændelser.
Vær opmærksom på trætheden ved længere dage på havet.	Tilpas fiskeriindsatsen, så trætheden ikke fjerner opmærksomheden på sikkerheden.
Sæt farten ned under arbejdet.	Sæt farten ned – hvis arbejdet foregår i meget højt tempo, kan dette afstedkomme ulykker.

Opsamling af erfaringer fra fiskerne

PPE

Personlige værnemidler

FISKERNES GODE RÅD

FOREBYGGELSE

Brug af redningsvest med PLB.

Brug af redningsvest holder personen flydende i vandet og PLB giver alarmering. Dette øger muligheden for at blive reddet/fundet.

Brug flydedragt når det er koldt.

Falder man i vandet, giver flydedragten en vis termisk beskyttelse (kræver at den er lukket tæt ved arme, ben og hals), og der er opdrift i flydedragten.

Øvrige erfaringer fra fiskerne

FISKERNES GODE RÅD

FOREBYGGELSE

Brug af redningsvest med PLB.	Med et anvendeligt redskab øges muligheden for at hjælpe andre, der er faldet i vandet.
Brug af en tynd isolerende dragt.	Påklædning, der kan bidrage til at holde på varmen og påklædning i stærke/synlige farver, øger muligheden for redning.
Monter en fastmonteret redningsstige.	På temadagen vurderede man, at det kunne være vanskeligt/umuligt at komme ombord, når redningsstigen var monteret i en pose, der hang på lønningen. En fast lejder var nemmere at entre fra vandet.
Hvorfor ikke bruge en fodpedal til start/stop af nettromler på trawlere i lighed med den, man bruger til garnklareren på et garnfartøj?	Kan hindre af fiskeren bliver klemt/fanget af grej på nettromlen. Brug "alternative" løsninger i forhold til betjeningshåndtag, der automatisk skal kunne gå i neutral.
Hvorfor er der ikke knapper på fartøjets AIS, der kan aktiveres ved f.eks. brand, MOB og vandindtrængning, hvorefter AIS 'en sender besked til de andre fartøjer med AIS modtager?	Løsningen kunne være nem og hurtig at betjene og straks give en alarmering til skibe inden for AIS 'ens rækkevidde.

Opsamling på gode råd fra fiskerne

Kun få forslag handler om at erstatte noget farligt med noget mindre farligt, mens de fleste peger på tekniske og metodiske løsninger. Det stemmer godt overens med teorien om forebyggelsestrappen og virkeligheden ombord, hvor arbejdsgange er optimeret og sjældent kan ændres fuldstændigt.

Tekniske løsninger kræver ofte større investeringer og planlægning, men de kan samtidig skabe markante forbedringer for sikkerheden, fordi de ændrer selve arbejdsprocessen og ikke kun beskytter den enkelte fisker med personlige værnemidler eller redningsmidler.

Afrunding

Formålet med temadagene og denne pjece er at sætte gang i dialogen og styrke erfaringsudvekslingen fiskere imellem. Har du en god idé, så del den med makkerfartøjet, og tag jer tid til indimellem at besøge hinandens fartøjer for en snak om, hvordan arbejdet kan gøres endnu mere sikkert. På den måde mindskes risikoen for at "blive blind i eget hus" i en rutinepræget hverdag.

**Årsagen til en arbejdsulykke
er ofte et resultat af beslutninger,
der ligger langt forud
for det tidspunkt,
hvor ulykken indtræffer**

Informationsmateriale

På www.f-a.dk kan du finde mere informationsmateriale der sætter fokus på, hvilke muligheder der er for at styrke sikkerheden, når man fisker alene – det er bl.a.:

- Er du sikker nok, når du fisker alene?
- Er du sikker nok, når du fisker alene – Thomas' historie (video)
- Sikkerhedsguide for mindre fartøjer
- Stabilitetsguide for mindre fartøjer

Falder du overbord

Sker det, at du falder overbord er det vigtigt, at du på forhånd har gjort dig nogle overvejelser om, hvordan du vil komme tilbage på fartøjet.

Du bør derfor have overvejet følgende:

- 1. Er fartøjet udstyret således, at det er muligt at komme op på fartøjet ved egen hjælp?**
- 2. Når du er kommet ombord, har du da mulighed for at få tørt tøj på og undgå yderligere afkøling (eventuelt en hypotermipose/folie dragt?)**
- 3. Sker overbordfaldet mens fartøjet gør fart, har du da mulighed for at stoppe det?**
- 4. Har du mulighed for at slå alarm, mens du ligger i vandet?**
- 5. Kan du holde dig flydende og varm, indtil hjælpen når frem?**

Auktionsgade 1b
6700 Esbjerg
Tel: +45 75 18 05 66
post@f-a.dk
www.f-a.dk

